

Ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Υπό τοῦ κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΔΑΜΑΛΑ

Πρώην Γεν. Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ

1. Συνήθως γίνεται λόγος ἀδιακρίτως περὶ οἰκονομικοῦ προγράμματος καὶ οἰκονομικοῦ σχεδίου, τῶν δύο ἐννοιῶν θεωρουμένων ὡς ταυτοσήμων. Τὸ ὀρθότερον εἶναι νὰ γίνῃ διάκρισις μεταξὺ τῶν δύο λέξεων, διότι εἰς τὰς οἰκονομίας τῶν Δυτικῶν χωρῶν ὑπάρχει οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς καὶ ὄχι οἰκονομικὸν σχέδιον. Οἰκονομικὸν σχέδιον ἐφαρμόζεται εἰς τὰς πέραν τοῦ παραπετάσματος χώρας, αἱ βάσεις δὲ αὐτοῦ διαφέρουν τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ.

Τὸ θέμα τῆς σημερινῆς ὁμιλίας μας εἶναι ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς, ὀφείλομεν δὲ νὰ ἐξετάσωμεν πότε ἀνεφάνη, τὰ αἷτια ἅτινα ἐπέβαλον αὐτόν, εἰς τι ἀκριβῶς ἀποβλέπει, πῶς δὲ ἐφαρμόζεται οὗτος εἰς τὰς διαφόρους χώρας.

2. Ἡ οἰκονομία τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας

Ἡ οἰκονομία τῶν Δυτικῶν χωρῶν ἔχει ὡς κύρια χαρακτηριστικὰ τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν. Καίτοι εἰς μερικὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἐφηρμόσθη τὸ σύστημα τῆς ἐθνικοποιήσεως διὰ μερικὰς ἐπιχειρήσεις, δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι τοῦτο δὲν ἐπέφερε σοβαρὰν ἀλλοίωσιν εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς οἰκονομίας καὶ ὅτι ὁ κύριος ὄγκος τῆς παραγωγῆς βασίζεται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν.

Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ συστήματος τούτου εἶναι ἡ παραγωγή ἀγαθῶν διὰ τὴν ἀγοράν. Ἄτομα, οἰκογένειαι καὶ ἐπιχειρήσεις παρακολουθοῦν τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀγορᾶς, ἐξακριβῶνουν ποῖα προϊόντα ζητοῦνται καὶ ἀναλόγως καθορίζουν τὴν οἰκονομικὴν τῶν δραστηριότητα.

3. Ὁ μηχανισμὸς τῶν τιμῶν

Τὸ ὅλον οἰκονομικὸν σύστημα βασίζεται ἐπὶ τοῦ μηχανισμοῦ τῶν τιμῶν. Τὸ πᾶν καθορίζεται ἀπὸ τὴν προσφορὰν καὶ τὴν ζήτησιν. Ἐὰν ἐν προϊόν δὲν ἔχει ἐπαρκῆ ζήτησιν, τοῦτο ἀποτελεῖ ἔνδειξιν ὅτι πρέπει νὰ μειωθῇ ἡ παραγωγή, νὰ στραφῇ δὲ αὕτη πρὸς τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ζητοῦνται εἰς τὴν ἀγοράν.

Διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς παραγωγῆς, ἡ ἐντολὴ λαμβάνεται ἀπὸ τὴν κατανάλωσιν, ἡ ὁποία ἐκδηλώνει τὰς προτιμήσεις τῆς πρὸς ὠρισμένα ἀγαθὰ. Ὅλοι οἱ παραγωγοὶ ὀφείλουν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰς ἐπιθυμίας τῆς καταναλώσεως καὶ νὰ προσφέρουν τὰ παρ' αὐτῆς ζητούμενα ἀγαθὰ.

Βάσει τοῦ συστήματος τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζήτησεως ἐξασφαλίζεται καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, δηλαδὴ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας. Ἡ ἐξέλιξις τῆς ζήτησεως, προκαλεῖ συνήθως μετατοπίσεις τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς ἀπὸ τοῦ ἐνὸς κλάδου εἰς τὸν ἄλλον καὶ οὕτω ἐξασφαλίζεται ἡ σχετικὴ ἐξισορρόπησις.

Ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ μηχανισμὸς τῶν τιμῶν δίδει τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς ἀναο-

χίας, διότι όλοι κινούνται με βάση την εξέλιξιν τής αγοράς, χωρίς να δύνανται να εκτιμήσουν τās διαφόρους επιδράσεις τών άλλων επί τής οικονομικής καταστάσεως. Έν τούτοις, εκ τών πράξεων τούτων, τών ατόμων, τών οικογενειών και τών επιχειρήσεων, τελικώς προκύπτουν όρισμένα οικονομικά αποτελέσματα τὰ όποια θεωρούνται ικανοποιητικά.

Κατά συνέπειαν, βάσει τοῦ συστήματος τούτου ἔζησεν ἡ ἀνθρωπότης ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους, συνετελέσθη δὲ μία οικονομικὴ πρόοδος ἡ ὅποια θεωρεῖται ἀξιόλογος.

4. Αἱ δυσχέρειαι τοῦ μηχανισμοῦ

Ἄλλά, μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τής παραγωγῆς, τὴν ἐπικράτησιν δὲ, κατὰ μέγα μέρος, τής μεγάλης ἐπιχειρήσεως, ἡ προσαρμογὴ κατέστη δυσκολωτέρα. Οὕτω, εἰς τὴν εξέλιξιν τής οἰκονομίας ἀνεφάνη τὸ φαινόμενον τής ὑπερπαραγωγῆς καὶ τής οικονομικῆς κρίσεως. Εἰς μίαν δεδομένην στιγμὴν ἐσημειώθη τὸ πῶσις τών τιμῶν ὀρισμένων ἀγαθῶν, ἧτις προσελάμβανεν κατόπιν γενικὸν χαρακτῆρα καὶ κατέληγεν εἰς καταρρεύσεις ἐπιχειρήσεων καὶ τὴν δημιουργίαν ἀνεργίας. Τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν εἶχε μόνιμον χαρακτῆρα καὶ ἐπομένως ἡ οἰκονομία ἐπανεύρισε τὴν κανονικὴν τῆς πορείαν, μετὰ πάροδον ὅμως ὀλίγων ἐτῶν, τὸ ἴδιον φαινόμενον τής ὑπερπαραγωγῆς ἐξεδηλοῦτο ἐκ νέου.

Τελικῶς, διεπιστώθη ὅτι, ἡ οἰκονομία διέγραφε φάσεις κυκλικὰς, ὡς αἱ ἐποχὰὶ τοῦ ἔτους. Διὰ μίαν περίοδον αὕτη ἐγνώριζεν ἀνάπτυξιν τών ἐργασιῶν καὶ μεγάλην εὐημερίαν, ἐξεδηλοῦτο κατόπιν κρίσις ὑπερπαραγωγῆς, μετὰ ἀποτέλεσμα τὴν πῶσιν τών τιμῶν, ἐπηκολούθη μία στασιμότης, κατὰ τὴν περίοδον τής ὁποίας ἐλάμβανε χώραν ἡ ἐκκαθάρισις τών ἀδυνάτων ἐπιχειρήσεων, ὁπότε ἠνοιγέτο μία νέα περίοδος οικονομικῆς εὐημερίας, τὴν ὁποίαν διεδέχετο πάλιν οἰκονομικὴ κρίσις.

Ἡ διάρκεια τών κυκλικῶν διακυμάνσεων ἦτο, δεκαετῆς, περίπου.

Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ μέχρι τοῦ 1930, ἐσημειώθησαν αἱ ἀκόλουθοι οἰκονομικαὶ κρίσεις: 1810, 1818, 1825, 1836, 1847, 1857, 1865, 1873, 1884, 1890, 1900, 1907, 1913, 1920 καὶ 1929.

Έν τούτοις, οὐδεμία σύγκρισις δύνανται τὰ γίνη εἰς ἔντασιν καὶ εἰς συνέπειας μετὰ τῆς κρίσεως τοῦ 1929 καὶ ὅλων τών άλλων προηγουμένων. Ἡ οἰκονομικὴ κρίσις τοῦ 1929, ἧτις ἐξεδηλώθη ἀρχικῶς εἰς τὰς Η.Π.Α. καὶ μετεδόθη εἰς ὅλας τὰς άλλας χώρας, διαρκέσασα ἐπὶ μίαν τετραετίαν, περίπου, εἶχε καταστρεπτικὰς συνέπειας.

Ἡ ἀνεργία ἐπληξεν ἑκατομμύρια ὀλόκληρα ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων, αἱ καταρρεύσεις δὲ τών ἐπιχειρήσεων, ἦσαν ἀνευ προηγουμένου. Εἰς ὅλας τὰς χώρας ἠρξισεν ἔντονος ἀγὼν κατὰ τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, ὡς πρόχειρον δὲ μέσον ἐθεωρήθη ἡ καταστροφὴ ἐτοιμῶν προϊόντων, πρὸς ἐξυγίανσιν τής αγοράς. Ἡ μέθοδος ὅμως αὕτη ἐπεκρίθη, ὡς ἐπιζημία διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ Γάλλος ποιητῆς Paul Valery ἔγραφε τὰ ἀκόλουθα: «Καταστρέφετε διὰ τοῦ πυρός, ἀλλοιώνετε καὶ ἀχρηστεύετε πολὺτιμα προϊόντα τῆς γῆς, καθ' ὃν χρόνον ἑκατομμύρια ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ στεροῦνται τοῦ ἀπαραιτήτου».

5. Ἀναπήδησις τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ

Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι τὴν περίοδον ἐκείνην ἡ ἀνθρωπότης ἐδοκίμασε μεγάλας δυσχερείας, ἡ δὲ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη ἐτέθη, τρόπον τινά, ὑπὸ κατηγορίαν καὶ ὑπεχρεώθη νὰ ἀναθεωρήσῃ πλείστας ἐκ τῶν ἀντιλήψεων αὐτῆς.

Οὕτω, πολλοὶ οἰκονομολόγοι διεκήρυξαν ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ μηχανισμοῦ τῶν τιμῶν ἐνεφάνιζε σοβαρὰ ἐλαττώματα καὶ ὅτι ἡ παρέμβασις τοῦ Κράτους εἰς τὰ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς ἦτο ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβεβλημένη. Ἡ παρέμβασις αὕτη ἠδύνατο νὰ ἐκδηλωθῇ διὰ τῆς ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων πρὸς τόνωσιν τῆς ζήτησεως, διὰ τοῦ καθορισμοῦ ὠρισμένων ὀρίων εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν ἀγαθῶν, τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μεθόδου στηρίξεως τιμῶν, τὴν ρύθμισιν τῶν ἐπενδύσεων, κ.τ.λ.

Ἐὰν λάβωμεν ὑπὸ σημείωσιν ὅτι ἡ λειτουργία εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἀναπτύσσει καὶ τελειοποιεῖ τὰ ὄργανα, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ὁ κρατικὸς παρεμβατισμὸς ἀπὸ τὸ συμπτωματικὸν στάδιον ἐξελίχθη εἰς σύστημα καὶ ἔλαβε τὴν ἔννοιαν προγράμματος.

Πρὸς τὴν ἰδίαν κατεύθυνσιν ἐξήσκησαν ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν αἱ ἀνάγκαι τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Τὰ πάντα ἐρροθυμίσθησαν εἰς τὰς διαφόρους χώρας καὶ ἡ οἰκονομία προσέλαβε τὴν γνωστὴν τῆς πολεμικῆν μορφήν.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὸ πέρας τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, ἡ ἀνοικοδόμησις καὶ ἡ ἀνασυγκρότησις ἐθεωρήθησαν ὡς καθήκοντα τοῦ Κράτους καὶ ὄχι τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ ὑπῆρξεν εὐκαιρία ἐνισχύσεως καὶ συστηματοποιήσεως τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ.

Ἀπὸ τῆς περιόδου ταύτης καὶ εἰς τὴν χώραν μας καταβάλλεται προσπάθεια οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ, παρ' ὅλας δὲ τὰς δυσχερείας ὑπάρχοντι ὠριστέα θετικὰ ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ὑπογραμμισθοῦν μετ' εὐχαριστήσεως. Βεβαίως ὁ προγραμματισμὸς οὗτος δὲν δίδει πλήρη ἱκανοποίησιν, διότι τὰ βλέμματά μας στρέφονται πρὸς τὰς πραγματοποιήσεις ἄλλων χωρῶν, ἴσως ὅμως ἐξηγεῖται ἀπὸ τὰς ἰδιαιτέρας συνθήκας τῆς χώρας μας.

Διὰ νὰ γίνῃ μία σύγκρισις τοῦ ἐν Ἑλλάδι προγραμματισμοῦ καὶ ἐκείνου τῶν ἄλλων χωρῶν, εἶναι ἴσως σκόπιμον νὰ δώσωμεν τὰς γενικὰς γραμμὰς τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος τῆς Γαλλίας.

6. Τὸ πρόγραμμα ἀναπτύξεως τῆς γαλλικῆς οἰκονομίας

Κατὰ τὸ ἔτος 1946 ἰδρύθη εἰδικὸς ὄργανισμὸς διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ προγράμματος ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας, τὸ περίφημον *Commissariat Général du Plan de modernisation*. Διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ προγράμματος ἐρησιμοποιήθησαν περὶ τὰ χίλια πρόσωπα, ὄλων τῶν κατηγοριῶν. Εἰς τὰς γενικὰς γραμμὰς, ἡ διάρθρωσις τῆς ὁργανώσεως εἶναι ἡ ἀκόλουθος:

Ἐπὶ κεφαλῆς εἶναι τὸ Συμβούλιον τοῦ προγράμματος, προεδρευόμενον ἀπὸ τὸν πρωθυπουργόν, εἰς τὸ ὁποῖον συμμετέχουν περὶ τὰ 40 πρόσωπα, Ὑπουργοί, ἐκπρόσωποι τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, βιομήχανοι, ἐργάται, ἀγρόται, ἐπιστήμονες, κ.λ.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Συμβουλίου προετοιμάζονται ὑπὸ τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν ὑποεπιτροπῶν. Λειτουργοῦν 18 ἐπιτροπαί, μὲ 337 μέλη καὶ 79 ὑποεπιτροπαί, μὲ 480 μέλη.

Εἰς τὸ πρῶτον πρόγραμμα, δημοσιευθὲν κατὰ τὸ 1946, ἐνυπάρχει μία γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς γαλλικῆς οἰκονομίας, τῶν ἐκ τοῦ πολέμου ζημιῶν τῆς καὶ τῶν ἀναγκῶν ταύτης.

Ἐκ τῶν διαπιστώσεων, προέκυψεν ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν παραγωγικῶν μέσων καὶ τὸ γενικὸν σύνθημα ἦτο : «Πρέπει νὰ ἀνανεώσωμεν καὶ νὰ ἐκσυγχρονίσωμεν τὰ μέσα παραγωγῆς, ἄλλως μᾶς ἀναμένει παρακμὴ».

Κύριοι σκοποὶ τοῦ προγράμματος ἦσαν οἱ ἀκόλουθοι : Ἀνάπτυξις τῆς ἐγχωρίας παραγωγῆς καὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἀνταλλαγῶν. Αὐξησις τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας. Ἐξασφάλισις πλήρους ἀπασχολήσεως εἰς τοὺς ἐργάτας. Ἀνύψωσις τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου καὶ βελτίωσις τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τοῦ λαοῦ.

Ὡς χρονικὸν διάστημα, τὸ πρόγραμμα ἐκάλυπτε μίαν πενταετίαν. Ἀπὸ τοῦ 1946 καὶ μέχρι σήμερον γίνεται κατ' ἔτος ἀναθεώρησις, δημοσιεύεται εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ὁ ἀπολογισμὸς τῆς ἐφαρμογῆς καὶ ἐξάγονται τὰ σχετικὰ συμπεράσματα.

Εἰς ὁρισμένους τομεῖς ἡ πραγματοποιήσις τοῦ προγράμματος ἦτο πλήρης, εἰς ἄλλους ὅμως ἐσημειώθη καθυστέρησις. Εἰς τὸ σύνολον, ἡ προσπάθεια θεωρεῖται ὡς ἐπιτυχοῦσα.

7. Προγραμματισμὸς καὶ οἰκονομικὴ ἰσορροπία

Εἰς ὅλας τὰς καπιταλιστικὰς χώρας ἡ ἔννοια τοῦ προγραμματισμοῦ κατακτᾷ καθημερινῶς ἔδαφος. Κυρίως ἡ προσοχὴ συγκεντροῦται εἰς τὸν ρυθμὸν τῶν ἐπενδύσεων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλίζηται ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἰσορροπία.

Ἐκ τῆς μέχρι σήμερον ἐξελίξεως κατεφάνη πλήρως ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη τοῦ προγραμματισμοῦ ἀπέτρεψε τὸν κίνδυνον μεγάλων οἰκονομικῶν διαταραχῶν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ὁπαδοὶ τοῦ μαρξισμοῦ πιστεύουν εἰς τὸ ἀναπόφευκτον τῶν οἰκονομικῶν κρίσεων. Τὸ 1946, ὁ Στάλιν ἔλεγεν εἰς τὸν τότε Πρεσβευτὴν τῶν Η.Π.Α. εἰς Μόσχαν κ. Στάσεν, ὅτι σύντομα εἰς τὴν Ἀμερικὴν θὰ ἐξεδηλοῦτο οἰκονομικὴ κρίσις.

Ὁ γνωστὸς κομμουνιστὴς οἰκονομολόγος κ. Ε. Βάργκα προέβλεπε κατὰ τὸ 1947 μεγάλην οἰκονομικὴν κρίσιν. Τὴν ἰδίαν πρόβλεψιν ἔκαμε καὶ κατὰ τὸ 1956. Μέχρι σήμερον οὐδεμία ἀπὸ τὰς προφητείας αὐτὰς ἔχει πραγματοποιηθῆ. Ἰδιαιτέρως ἡ οἰκονομία τῶν Η.Π.Α. σημειώνει καθημερινῶς ἄνοδον καὶ ἀνάπτυξιν.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς τῆς τελευταίας δεκαετίας ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι εἰς θέσιν νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ἀστάθειαν τῆς οἰκονομίας. Ἴσως ἡ ἀπόλυτος σταθερότης εἶναι πρᾶγμα ἀδύνατον, διότι ζωὴ σημαίνει διακύμανσις καὶ ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ θὰ ἔχη τὰς μεταβολὰς τῆς, αὐτὰ ὅμως δὲν θὰ ἔχουν πλέον τὴν σημασίαν τῶν παλαιῶν οἰκονομικῶν κρίσεων. Κατὰ συνέπειαν, ὁ μελετημένος προγραμματισμὸς δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν οἰκονομικὴν

κὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου, νὰ διατηρήσῃ δὲ συγχρόνως καὶ μίαν σχετικὴν οἰκονομικὴν σταθερότητα, περιορίζων κατὰ πολὺ τὰς διακυμάνσεις.

8. Ὁ προγραμματισμὸς τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας

Προκειμένου νὰ κρίνωμεν τὴν προσπάθειαν προγραμματισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἐπιβάλλεται νὰ εἴμεθα ἐξαιρετικῶς ἐπιεικεῖς, λόγῳ τῶν γνωστῶν μεταπολεμικῶν συνθηκῶν.

Ἡ σύνταξις τῶν οἰκονομικῶν προγραμμάτων ἀνήκει εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, ἡ ἴδρυσις τοῦ ὁποίου ἐγένετο τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1945, δυνάμει τοῦ Α.Ν. 718. Ἐν τούτοις, παρὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ὑπουργείου τούτου, ὁ ἐπιδιωκόμενος συντονισμὸς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ προγραμματισμοῦ οὐδόλως ἐπετεύχθη. Μέχρι τοῦ 1948 ὑπῆρχον καὶ ἄλλα ὄργανα ἀσχολούμενα μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ προγραμματισμοῦ, ὡς τὸ Ἀνώτατον Οἰκονομικὸν Συμβούλιον καὶ αἱ λεγόμεναι Ἐπιτροπαὶ Ἀνασυγκροτήσεως.

Τὸν Μάϊον τοῦ 1948 ἐξεδόθη ὁ ὑπ' ἀρ. 675 Α. Ν., δυνάμει τοῦ ὁποίου τὸ Ἀνώτατον Οἰκονομικὸν Συμβούλιον μετετράπη εἰς Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἀνασυγκροτήσεως. Τὸ ἄρθρον πρῶτον τοῦ Α. Ν. 674 προέβλεπεν ὅτι «ἀφ' ἧς τὸ Α. Σ. Α. συγκροτηθῆ εἰς σῶμα καταργοῦνται: τὸ Ἀνώτατον Οἰκον. Συμβούλιον, ὁ Ὄργανισμὸς Ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἡ διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 7772)711 καὶ 8171)1711 τοῦ 1947 ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τοῦ Συντονισμοῦ συσταθεῖσα Εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ.

Ἐκ τῆς ἐξελίξεως ὅμως τῆς καταστάσεως κατέστη σαφὲς ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τῆς Ἀμερικανικῆς βοήθειας ἀπῆται τὴν ἴδρυσιν καὶ ἄλλου ὀργανισμοῦ, διότι τὸ Α.Σ.Α. ἠσχολεῖτο μόνον μὲ τὴν κατάρτησιν τῶν προγραμμάτων.

Ἡ νέα ὑπηρεσία ἐδημοουργήθη διὰ τοῦ Α. Ν. 761 τοῦ 1948, ἔφερε δὲ τὸν τίτλον: Ὑπηρεσία Συντονισμοῦ Ἐφαρμογῆς Σχεδίου Ἀνασυγκροτήσεως.

Οὕτω, μέχρι τοῦ 1950 ὑπῆρχε μία κεντρικὴ ὑπηρεσία Ὑπουργείου Συντονισμοῦ καὶ τὸ Α.Σ.Α. καὶ ἡ Υ.Σ.Ε.Σ.Α., τὰ ἀποτελέσματα ὅμως δὲν ἐφαίνοντο ἱκανοποιητικά. Κατὰ συνέπειαν, ἡ Κυβέρνησις ἐξέδωσε τὸν Α. Ν. 1336 τοῦ 1949, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπηνέχθησαν βασικαὶ τροποποιήσεις εἰς τὰ διοικητικὰ ὄργανα τοῦ Α.Σ.Α. ὁ Νόμος ὅμως οὗτος ἠκυρώθη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὠδήγησεν εἰς μίαν γενικὴν ἀναστάτωσιν τοῦ Α. Σ. Α.

9. Ὁ Νόμος 1439 τοῦ Ἰουνίου 1950

Ἐνώπιον τῆς καταστάσεως ταύτης, ἐκρίθη σκόπιμος ἡ ρύθμισις διὰ νέου Νόμου ὄλων τῶν προβλημάτων τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ. Κατόπιν ἐρεῦνης τοῦ θέματος, ἐξήχθη τὸ γενικὸν συμπέρασμα ὅτι ἐπεβάλετο ἡ ἐνοποίησις ὄλων τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ.

Κατὰ συνέπειαν, ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς ὁ Νόμος 1439, ὅστις ἐρρῶθιμσε τὸ θέμα τῆς συγχωνεύσεως ὄλων τῶν ὑπηρεσιῶν εἰς μίαν ἐνιαίαν ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ.

Εἰς τὸν Νόμον τοῦτον ἀναφέρεται ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ἔχει ὡς ἔργον τὸν καθορισμὸν τῶν γενικῶν γραμμῶν τῆς καθ' ὅλου οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας, τὸν συντονισμὸν τῆς σχετικῆς δράσεως τῶν καθέκαστα Ὑπουργείων καὶ ὑπηρεσιῶν, τὴν διατύπωσιν τοῦ Προγράμματος Ἀνασυγκροτήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας καὶ τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ παρὰ τῶν Ὑπουργείων εἰς τὰ ὁποῖα αὕτη ἀνήκει.

Εἰς τὸν Νόμον προβλέπεται ὅτι ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ ἀναφέρει εἰς τὴν Βουλὴν, ἀνὰ τρίμηνον δι' ἐκθέσεώς του, περὶ τοῦ προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως καὶ τῆς προόδου ἐκτελέσεως αὐτοῦ.

Ἐπίσης, ὁ Νόμος συνιστᾷ παρὰ τῷ Ὑπουργῷ τοῦ Συντονισμοῦ ἑπταμελὲς Γνωμοδοτικὸν Συμβούλιον, προεδρευόμενον παρ' αὐτοῦ, καθὼς καὶ συμβούλιον τῶν ἐκπροσώπων τῶν κοινωνικῶν καὶ παραγωγικῶν τάξεων.

10. Ὁ ὄργανισμὸς τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ

Γενικὴ εἶναι ἡ ἐντύπωσις ὅτι ὁ Νόμος 1439 στηρίζεται ἐπὶ ὀρθῶν βάσεων, ἀνήκει ὁμως εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν λεγομένων Νόμων πλαισίων, οἵτινες καθορίζουν μόνον τὰς γενικὰς γραμμάς, ἀφίνουν δὲ τὴν ρύθμισιν τῶν διαφόρων θεμάτων εἰς τὴν Κυβέρνησιν, διὰ τῆς μεθόδου τῶν Β. Α. Ἐπομένως, ὁ Νόμος 1439 προέβλεπεν ὅτι διὰ Β. Α., ἐφ' ἅπαξ ἐκδιδομένον, ἐντὸς διμήνου, προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τοῦ Συντονισμοῦ, θέλει θεσπισθῆ ἑνὸς ὄργανισμὸς τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, καθορίζων τὰ τῆς διαρθρώσεως καὶ διαιρέσεως τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ.

Ἡ ἔκδοσις ὁμως τοῦ διατάγματος εἶχε τὰ ἀκόλουθα ἀποτελέσματα. Ἐδημοσιεύθη, ἐκπροθέσμως, δηλαδὴ μετὰ τὴν πάροδον τοῦ διμήνου, ἐπὶ πλεόν δὲ προέβλεψε τὴν ἴδρυσιν θέσεως μονίμου Ὑφυπουργοῦ, πρὸς κάλυψιν δὲ τῶν δύο σημείων τούτων, τὰ ὁποῖα ἐδημιουργοῦν ἀμφισβητήσεις ἐξεδόθη ὁ Α. Ν. 1506 τοῦ 1950. Ἡ Βουλὴ ὁμως δὲν ἐδέχθη τὴν κύρωσιν τοῦ Α. Ν. 1506 καὶ διὰ τοῦ Νόμου 1634 ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τὸν Ὑπουργὸν τοῦ Συντονισμοῦ νὰ συντάξῃ διὰ Β. Α. νέον ὄργανισμὸν.

Τὸ Β. Α. μετὰ τὸν νέον ὄργανισμὸν ἐδημοσιεύθη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1951 καὶ βάσει τούτου ἐγένετο ἡ ὀριστικὴ διαμόρφωσις τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ. Ἐπομένως, παρῆσθη ἀνάγκη νὰ κριθοῦν, παρ' ἑνὸς συμβουλίου, καὶ νὰ ἐνταχθοῦν περίπου 300 ὑπάλληλοι, ἠγέρθησαν δὲ πλεῖστα παράπονα καὶ ἐπικρίσεις ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τῶν ὑπηρεσιῶν.

Ἐκ τῆς ὅλης ἐξελίξεως τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ παύσουν αἱ ἐπικρίσεις, πλεῖστοι δὲ εἶναι οἱ θεωροῦντες τοῦτο ὡς ἀποτυχὸν καὶ ζητοῦντες τὴν κατάργησιν αὐτοῦ. Αἱ ἀντιλήψεις, αὗται εὔρον ἀπήχησιν καὶ εἰς τὰς κυβερνητικὰς σφαῖρας, τὸν Ὀκτώβριον δὲ τοῦ 1955, ἡ Κυβέρνησις ἐξήγγειλε τὴν κατάργησιν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, ἣτις ὁμως τελικῶς δὲν ἐπραγματοποιήθη.

Ἡ προσωπικὴ μας ἄποψις εἶναι ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ καὶ τῆς ἀναδιοργανώσεως αὐτοῦ, τὸ ἔργον ὁμως τοῦτο φαίνεται ἐξόχως δυσχερές. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ ἐφαρμόζεται ἡ γνώμη τῶν φιλοσόφων, οἱ ὁποῖοι ἐφρόνουν ὅτι δὲν πρέπει νὰ θίγονται

τάσωμεν τὸ θέμα τοῦτο, ἄς παρακολουθήσωμεν τὰ ὑπάρχοντα προγράμματα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

Τὰ οἰκονομικὰ προγράμματα τῶν τελευταίων ἐτῶν καλύπτουν χρονικὸν διάστημα μῆος πενταετίας, ἀναθεωροῦνται δὲ κατ' ἔτος καὶ ὑποβάλλονται εἰς τοὺς διαφόρους διεθνεῖς ὀργανισμοὺς καὶ κυρίως εἰς τὸν Ο. Ε. Ο. Σ.

Τὰ προγράμματα ταῦτα δὲν δημοσιεύονται, ἀλλὰ πολυγραφοῦνται μόνον, κατὰ κανόνα δέ, θεωροῦνται ἐμπιστευτικά. Τὸ τελευταῖον τὸ ὁποῖον διαθέτομεν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ Μαρτίου 1956, ἀπαριθμεῖ δὲ τὰ ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἔργα κατὰ τὴν περίοδον τῆς πενταετίας.

Προσφάτως, τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἀναθεωρεῖται, ἐπικρατεῖ δὲ σκέψεις νὰ καλύψῃ δεκαετίαν καὶ ὄχι πενταετίαν.

13. Τὸ πρόγραμμα ἐπενδύσεων τοῦ 1957

Ἐὰν ὅμως θελήσωμεν νὰ παρακολουθήσωμεν τὸ πρόγραμμα τοῦ τρέχοντος ἔτους, ἐλάχιστοι εἶναι αἱ πληροφορίες τὰς ὁποίας θὰ ἀντλήσωμεν εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μαρτίου 1956. Κατὰ συνέπειαν, πρέπει νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1957, ἵνα πληροφορηθῶμεν τὸ ὕψος τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων.

Ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ τρέχοντος ἔτους κατετέθη εἰς τὴν Βουλὴν τὴν 15ην Φεβρουαρίου 1957, καίτοι τὸ ἄρθρον 60 τοῦ Συντάγματος προβλέπει ὅτι πρέπει νὰ κατατίθῃται δύο μῆνας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Ἐπὶ πλεόν μέχρι σήμερον δὲν ἐξητάσθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς, φαίνεται δὲ ὅτι εἶναι ἀμφίβολον ἂν θὰ γίνῃ τοῦτο πρὸ τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου.

Τὸ προβλεπόμενον ὕψος τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ἀνέρχεται εἰς 1.900 ἑκατομμύρια δραχμῶν, θεωρεῖται δὲ ἐκ πρώτης ὄψεως ὡς ἀξιόλογον. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως ὑπάρχει μία κατάστασις τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προσέξωμεν. Ἀπὸ τοῦ 1950 καὶ ἐντεῦθεν καταβάλλεται προσπάθεια ἐκ μέρους ὄλων τῶν Κυβερνήσεων νὰ ἐμφανίσουν ὡς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις κανονικὰς δαπάνας τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Οὕτω, μέγα μέρα τοῦ ποσοῦ τῶν 1.900 ἑκατομμυρίων καλύπτει δαπάνας διὰ συγκοινωνιακὰ ἔργα, χρήσιμα διὰ τὴν οἰκονομίαν, ὄχι ὅμως ἀμέσου παραγωγικῆς ἀποδόσεως. Τὸ πλεόν τυπικὸν παράδειγμα εἶναι ἡ προμήθεια ὕλικου διὰ τοὺς σιδηροδρόμους. Ἡ δαπάνη αὕτη εἶναι χρήσιμος, δὲν εἶναι ὅμως παραγωγικὴ ἐπένδυσις καὶ ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀποσβέσεων.

Οἱ σιδηροδρομοὶ ἀποτελοῦν μίαν οἰκονομικὴν ἐπιχείρησιν, ἀνεξαρτήτως ἂν διευθύνονται ὑπὸ τοῦ Κράτους ἢ ἀνήκουν εἰς ἰδιώτας. Διὰ τῆς λειτουργίας των, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ καλύψουν τὰ ἔξοδά των καὶ τὰς κανονικὰς ἀποσβέσεις τοῦ ὕλικου των. Εἰς τὴν πραγματικότητα, τὰ σιδηροδρομικὰ δίκτυα ἀφίνουν διὰ τὸ τρέχον ἔτος ἐλλείμματα 333 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, καλυπτόμενα ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἢ δὲ ἀνανέωσις τοῦ ἐφθαρμένου τροχαίου ὕλικου καταχωρεῖται εἰς τὰς κρατικὰς ἐπενδύσεις, καίτοι ἀποτελεῖ ἀπλὴν ἀπόσβεσιν.

14. Ὁ σημερινὸς προγραμματισμὸς εἶναι ἀτελής

Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἀναλύσεως ἐξάγεται ἀβιάστως τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς τῆς χώρας μας εἶναι ἀτελής καὶ ἀνεπαρ-

κής. Τὰ μὲν προγράμματα τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς καταλόγου ἔργων, οἱ δὲ προϋπολογισμοὶ τοῦ Κράτους πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τοῦ νὰ προσλάβουν τὴν μορφήν τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος.

Οἰκονομικὸν πρόγραμμα σημαίνει συντονισμόν καὶ ἑναρμόνισιν τῆς οἰκονομικῆς, δημοσιονομικῆς καὶ νομισματικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας, καθορισμὸν τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς, τοῦ ὕψους τῶν κρατικῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων, τοῦ δυνατοῦ σημείου κατανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος μεταξὺ καταναλώσεως καὶ ἐπενδύσεων. Σημαίνει ἐπίσης κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης καὶ ἐξασφάλισιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Πάντα ταῦτα, οὐδόλως ἐπιτυγχάνονται σήμερον, παρὰ τὴν ἐπαινετὴν προσπάθειαν τῶν ἀρμοδίων. Βεβαίως ἐξασφαλίζεται μία σχετικὴ πρόοδος καὶ βελτίωσις τῆς καταστάσεως, τὸ ἑλληνικὸν ὅμως πρόβλημα παραμένει ἄλυτον. Ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ 100 χιλιάδας ἐτησίως, ἡ ὑπαρξίς ἀνέργων καὶ ὑποαπασχολουμένων καὶ ἐνὸς χαμηλοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, πάντα ταῦτα ἀπαιτοῦν μεγίστην αὔξησιν τῶν ἐπενδύσεων καὶ μίαν γενικωτέραν προσπάθειαν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἀπαιτεῖται ἡ ἐφαρμογὴ μιᾶς ὀρθολογικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ ἐνὸς μελετημένου προγράμματος.

15. Πῶς πρέπει νὰ γίνῃ τὸ πρόγραμμα

Διὰ νὰ καταρτισθῇ ἓν οἰκονομικὸν πρόγραμμα εἶναι ἀπαραίτητον νὰ δημιουργηθοῦν οἱ κατάλληλοι ὀργανισμοὶ καὶ νὰ γίνῃ κινητοποιήσις ὅλων τῶν δυνάμεων τοῦ Ἔθνους.

Ἡ πρώτη προσπάθεια εἶναι ἡ ἀναγνώρισις τῆς ὑπαρχούσης καταστάσεως καὶ τῶν δυνατοτήτων τῆς οἰκονομίας μας. Τοῦτο σημαίνει ὑπαρξίς στατιστικῶν στοιχείων καὶ προσεκτικὴν ἀνάλυσιν αὐτῶν. Ἀπὸ διετίας, περίπου, καταβάλλεται προσπάθεια ὀργανώσεως τῆς στατιστικῆς ὑπηρεσίας, δὲν ὑπάρχει ὅμως παράλληλος ὑπηρεσία οἰκονομικῆς ἀναλύσεως.

Μετὰ δυσκολίας δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομίας μας καὶ τὰ διάφορα μεγέθη ταύτης, συμβουλευόμενοι ἐργασίας ἀτόμων ἢ ὀργανισμῶν, ἅτινα δὲν ἐξασφαλίζουν τὴν ἀπαραίτητον ἀντικειμενικότητα.

Εἶναι, ὅθεν, ἀπαραίτητον νὰ καλυφθῇ τὸ ταχύτερον τὸ ὑπάρχον κενὸν καὶ νὰ γίνῃ κατάρτισις ἐνὸς οἰκονομικοῦ προγράμματος, βάσει θετικῶν δεδομένων.

Ἐάν, ὡς ἡμεῖς πιστεύομεν, εἶναι ἀπαραίτητος ἡ προώθησις τῆς βιομηχανίας, ἐπιβάλλεται ἡ σύνταξις ἐνὸς εἴδους καταστατικοῦ χάρτου τῆς βιομηχανίας. Εἶναι δηλαδὴ ἀπαραίτητον νὰ μελετήσωμεν ποίας βιομηχανίας ἔχομεν συμφέρον νὰ προωθήσωμεν καὶ μέχρι ποίου σημείου δικαιολογεῖται ἡ προστασία. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς γεωργίας, πρέπει νὰ ἐρευνήσωμεν ὅλας τὰς δυνατότητας καὶ νὰ ἐξαντλήσωμεν ὅλα τὰ περιθώρια. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν ἀρδεύσεων φαίνεται ὅτι ὑπάρχουν ἀξιόλογα περιθώρια, διότι ἡ μέθοδος αὕτη ἐξασφαλίζει ἀνάπτυξιν ὠρισμένων καλλιεργείων, εὐνοεῖ δὲ συγχρόνως καὶ τὴν κτηνοτροφίαν διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν κτηνοτροφῶν.

16. Ἐναρμόνις τῶν βραχυχρονίων καὶ τῶν μακροχρονίων προβλημάτων

Ἐν μελετημένον οικονομικὸν πρόγραμμα ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ χρυσοῦ σημείου, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον ἐξασφαλίζεται ἡ ἔναρμόνις τῶν βραχυχρονίων καὶ τῶν μακροχρονίων προβλημάτων.

Δεχθῶμεν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι τὸ πρόγραμμα καλύπτει μίαν πενταετίαν. Διὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ γίνῃ μελετημένη κατανομή τῶν διαθεσίμων πόρων, μεταξὺ καταναλώσεως καὶ ἐπενδύσεων. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀγνοηθῇ τὸ αἴτημα τῆς συνεχοῦς βελτιώσεως τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ συμβιβάζεται μετὰ τὴν ἀνάγκην τῆς μελλοντικῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως.

Σήμερον, τὸ ὕψος τῶν ἐπενδύσεων, τόσον τῶν κρατικῶν, ὅσον καὶ τῶν ἰδιωτικῶν εἶναι ἀνεπαρκές ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὸν ἀπαιτούμενον ρυθμὸν τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως, ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν πλήρη ἀπασχόλησιν διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας.

Ἐπὶ πλέον, αἱ ἰδιωτικαὶ ἐπενδύσεις στρέφονται κυρίως πρὸς τὰς οἰκοδομὰς, ἰδίᾳ δὲ τὰς πολυκατοικίας καὶ ὄχι πρὸς τὴν ἴδρυσιν βιομηχανικῶν καὶ ἀγροτικῶν ἐπιχειρήσεων. Καὶ ὅμως εἶναι σαφές ὅτι ἡ χώρα μας ἔχει ἀνάγκην ἐπενδύσεων αἱ ὁποῖαι θὰ ἀποτελέσουν πηγὴν δημιουργίας ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ὑπὸ τὰς πλέον εὐνοϊκὰς συνθήκας, τοιαῦται δὲ ἐπενδύσεις εἶναι μόνον ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι συντελοῦν εἰς τὴν ἴδρυσιν παραγωγικῶν ἐπιχειρήσεων, γεωργικῶν ἢ βιομηχανικῶν, αἵτινες αὐξάνουν τὴν προσφορὰν ἀγαθῶν, καὶ συντελοῦν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν ἐργασίας εἰς τὸν πληθυσμὸν.

17. Ἡ χρηματοδότησις τοῦ προγράμματος

Ἡ χρηματοδότησις ἐνὸς προγράμματος οικονομικῆς ἀναπτύξεως δύναται νὰ γίνῃ διὰ τοῦ περιορισμοῦ, ἐφόσον ὑπάρχουν περιθώρια, τῆς καταναλώσεως καὶ διὰ τοῦ δανεισμοῦ.

Δι' ὄλους τοὺς προσηκόντας παρατηρητάς, ὑπάρχουν σήμερον περιθώρια περιορισμοῦ ὀρισμένων καταναλώσεων, διὰ τῆς καταλλήλου φορολογικῆς πολιτικῆς, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων. Ἐπίσης, ὑπάρχει δυνατότης δανεισμοῦ καὶ γενικῶς προσελκύσεως κεφαλαίων πρὸς τὰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις.

Ἄλλὰ τὸ πρόβλημα τῆς χρηματοδοτήσεως συνδέεται μετὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς νομισματικῆς καὶ δημοσιονομικῆς καταστάσεως. Ἡ νομισματικὴ σταθερότης εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν, αὕτη ὅμως δὲν ἀποτελεῖ αὐτοσκοπὸν. Ὅλα τὰ μεγέθη τῆς οικονομίας πρέπει νὰ ἐξετασθοῦν καὶ ὅλαι αἱ καταστάσεις νὰ ἐκτιμηθοῦν καὶ νὰ γίνῃ ἀξιολόγησις τῶν διαφόρων προσηκόντων.

Ἄλλωστε τὸ πρόβλημα τῆς χρηματοδοτήσεως τοῦ προγράμματος τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως συνδέεται καὶ μετὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐνίσχυσιν. Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου εἶναι ἀπαραίτητον νὰ διαλυθοῦν μερικαὶ πλάναι.

Πολλάκις ἀκούονται παράπονα ἐναντίον τῶν φίλων μας Ἀμερικανῶν, διότι δὲν ἀποδίδουν τὴν δέουσαν προσοχὴν εἰς τὸ πρόβλημα τῆς οικονομικῆς

ανάπτυξεν τῆς χώρας μας. Πρὶν ὅμως ἀποδόσωμεν εὐθύνας εἰς ἄλλους, ἄς ἐξετάσωμεν ἐὰν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἐνεφανίσωμεν καταλλήλως, εἰς τὰ ὄμματα τῶν Ἀμερικανῶν, τὴν ὄλην ὑπόθεσίν μας. Ὑπάρχει ἐν οἰκονομικὸν πρόγραμμα τὸ ὁποῖον νὰ δύναται πᾶς τις νὰ συμβουλευθῆ καὶ νὰ κατατοπισθῆ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς οἰκονομίας μας; Ὑπάρχει ἐν οἰκονομικὸν πρόγραμμα τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἑλληνικῆς καὶ διεθνoῦς κοινῆς γνώμης;

Ἀκριβῶς ἡ ἔλλειψις τοῦ προγράμματος αὐτοῦ παρεμποδίζει τὴν προσεκτικὴν ἐκτίμησιν τῶν προβλημάτων τῆς οἰκονομίας μας. Ἔχομεν ὡς παράδειγμα διαφόρους Ἐκθέσεις Ἀμερικανῶν οἱ ὁποῖοι ἐπισκέπτονται τὴν χώραν μας καὶ εἰς τὰς ὁποίας ὄχι μόνον ἡ ἐκτίμησις τῶν πραγμάτων, εἰς πολλὰ σημεῖα, εἶναι ἐσφαλμένη, ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ λάθη ἀσυγχώρητα. Οὕτω εἰς μίαν πρόσφατον Ἐκθεσιν, ἀντὶ νὰ γραφῆ ὅτι εὐρίσκεται ὑπὸ μελέτην ἡ ἴδρσις ἐργοστασίου ζαχαρώσεως, ἐγράφη ὅτι εὐρίσκεται ὑπὸ ἐκτέλεσιν.

Εἶναι φυσικὸν νὰ γίνωνται λάθη τοιαύτης φύσεως, ὅταν αἱ ἐκθέσεις συντάσσονται βάσει διαφόρων προχείρων πληροφοριῶν, ἢ ἔννοια τῶν ὁποίων δύναται, εὐκόλως, νὰ μὴ γίνῃ πλήρως ἀντιληπτή.

Ἡ σύνταξις ἐνὸς προγράμματος σαφοῦς καὶ μελετημένου θὰ διηκλύνη τὰ μέγιστα τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τῆς χρηματοδοτήσεως. Καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν ἐπέιθοντο οἱ φίλοι μας Ἀμερικανοὶ νὰ μᾶς παράσχουν βοήθειαν δωρεάν, ἵνα προωθήσωμεν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας μας, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ τύχωμεν εὐνοϊκῆς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τῆς Διεθνoῦς Τραπεζῆς Ἀνασυ. κροτήσεως ἢ τῆς Τραπεζῆς Εἰσαγωγῶν καὶ Ἐξαγωγῶν.

18. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος

Βεβαίως ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις δὲν εἶναι θέμα συντάξεως μόνον ἐνὸς μελετημένου προγράμματος, ἀλλὰ καὶ ἐκτελέσεως αὐτοῦ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον νὰ λυθῆ σειρὰ ὀλόκληρος προβλημάτων καὶ νὰ ληφθοῦν αἱ ἀνάλογοι ἀποφάσεις.

Ἄς λάβωμεν ὡς παράδειγμα ὅτι κρίνεται σκόπιμος ἡ ἐνίσχυσις τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων. Ἀμέσως τίθεται τὸ θέμα τῆς ἐξετάσεως τῆς καταστάσεως τῶν διαφόρων ἐπιχειρήσεων, διότι ἄλλως ὑπάρχει κίνδυνος νὰ συνεχισθῆ τὸ φαινόμενον τῶν παγωμένων πιστώσεων. Ἡ ἐξυγιάνσις ὅμως, ἴσως, ἀπαιτεῖ ἀναμόρφωσιν τῶν διαφόρων ἐπιχειρήσεων, τροποποίησιν τῆς ὑπαρχούσης νομοθεσίας, δημιουργίαν ὀργάνων παρακολουθήσεως, καθοδηγήσεως, κ.τ.λ.

Πάντα τὰ θέματα ταῦτα, δύναται νὰ τεθοῦν σαφῶς κατὰ τὸν χρόνον τῆς καταρτίσεως τοῦ προγράμματος, ἰδίᾳ ὅμως εἰς τὸν ἐτήσιον ἀπολογισμὸν τῆς ἐκτελέσεως. Πράγματι, εἰς τὸ τέλος ἐκάστου ἔτους, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐξετασθῆ ἐὰν ἐξετελέσθη τὸ πρόγραμμα ἐξ ὀλοκλήρου, εἰς τὴν ἀντίθετον δὲ περίπτωσιν νὰ ἀναζητηθοῦν τὰ αἷτια καὶ νὰ ληφθοῦν τὰ κατάλληλα μέτρα.

19. Ἡ ἐθνικὴ ἄμυνα

Ἐξυπακούεται ὅτι ἐν μελετημένον πρόγραμμα θὰ συνδυάσῃ τὸ πρόβλημα τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, διότι κατὰ τὸν χρόνον

τῆς συντάξεως αὐτοῦ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ παρίστανται καὶ οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἐνόπλων δυνάμεων.

Ἐκτὸς ὅμως τοῦ γενικοῦ προγράμματος τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως, εἰς ἐκάστην χώραν ὑπάρχει καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς κινητοποιήσεως, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔργον, κατὰ κύριον λόγον, τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ πρέπει νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένην συγκάλυψιν καὶ μυστικότητα.

Ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας, ὅση καὶ ἐὰν εἶναι ἡ δραστηριότης καὶ ἡ καλὴ θέλησις τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, ἢ κατάρτισις ἐνὸς προγράμματος κινητοποιήσεως τῆς οικονομίας μας εἶναι ἔργον λίαν δυσχερές. Καὶ ὅμως εἰς ὅλας τὰς χώρας ἐξετάζονται μετὰ προσοχῆς τὰ προβλήματα τῆς πολεμικῆς οικονομίας καὶ ὄχι μόνον τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως.

Ὁ οικονομικὸς προγραμματισμὸς εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἔχῃ τοιαύτην διάρθρωσιν ὥστε ἡ μετάβασις μιᾶς οικονομίας ἀπὸ τοῦ ἐνὸς σταδίου εἰς τὸ ἕτερον νὰ μὴ ἐμφανίσῃ ἀνυπέροβλητα ἐμπόδια.

20 Ἐθνικὸς προγραμματισμὸς

Αἱ προηγούμεναι ἀναλύσεις δικαιολογοῦν τὴν σκέψιν ὅτι ὁ προγραμματισμὸς εἶναι ἀπαραίτητον νὰ προσλάβῃ ἔθνικὸν χαρακτήρα καὶ νὰ ἔχῃ ὑπερκομματικὴν μορφήν. Τοῦτο δὲν σημαίνει συμφωνίαν εἰς ὅλα τὰ σημεῖα, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰς βασικὰς γραμμάς.

Ἡ ἀποψις τοῦ ὑπερκομματικοῦ προγράμματος δικαιολογεῖται ἀπὸ τὴν παρατήρησιν ὅτι ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομία ἔχει πολλὰς ἀδυναμίας καὶ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ληφθοῦν ριζικαὶ ἀποφάσεις. Ἐν καὶ μόνον παράδειγμα εἶναι ἀρκετὸν νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν ἀνάγκην τοῦ ἔθνικοῦ προγράμματος. Ὁ θεσμὸς τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως εἰς τὴν χώραν μας ἐδημιουργήθη κατὰ μίαν ἀνώμαλον περίοδον, βάσει ἐιδικῶν Νόμων, διὰ τὰ περισσότερα ταμεῖα, μάλιστα δὲ δι' ἀναγκαστικῶν Νόμων. Τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν μίαν πράγματι ἀναρχομένην κατάστασιν, πρὸς βλάβην τῆς οικονομίας μας.

Ἡ ἀναμόρφωσις ὅμως τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατος, λόγῳ τῆς ἀντιδράσεως ὀρισμένων ἐνδιαφερομένων, οἱ ὁποῖοι ἐξησφάλισαν διάφορα προνόμια. Ἐπομένως τὸ θέμα εἶναι ἔθνικόν καὶ ὡς τοιοῦτον πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῇ.

Πέραν ὅμως τῶν διαφορῶν ἄλλων θεμάτων, αἱ σημερινὰ προσπάθειαι τῆς δημιουργίας ἐλευθέρου ζώνης μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης θέτει ἐν γενικότερον πρόβλημα διὰ τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν. Ὅφειλομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὸ πρόβλημα τῆς συμμετοχῆς ἢ μὴ εἰς τὰς προσαπειλὰς ταύτας καὶ τῆς προσαρμογῆς τῆς οικονομίας μας. Θέμα δὲ προσαρμογῆς δὲν τίθεται μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς συμμετοχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἄκομη δὲν συμμετάσχωμεν. Εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν πρέπει νὰ εἴμεθα οικονομικῶς ἰσχυροί, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν ἐξαγωγὴν τῶν προϊόντων μας, βάσει διαπραγματεύσεων μὲ τὰς διαφόρους χώρας.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς συμμετοχῆς, ἡ οἰκονομία μας εἶναι ἀπαραίτητον νὰ προσαρμόσῃ τὸ κόστος παραγωγῆς μὲ τὰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς χώρας.

Και εἰς τὰς δύο ὄθεν περιπτώσεις, ἐπιβάλλεται ἡ χάραξις ἐνὸς καταστατικοῦ χάρτου παραγωγῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς βιομηχανίας μας.

Ἀναμφιβόλως τὰ προβλήματα ταῦτα εἶναι τοιαύτης σπουδαιότητος, ὥστε δικαίως τίθεται θέμα χαράξεως ἐνὸς ἔθνικοῦ προγράμματος.

21. Ἡ τέχνη τοῦ δυνατοῦ

Εἰς ὅλα τὰ προβλήματα ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἰδεώδους καὶ τοῦ δυνατοῦ, τοῦ ἀμέσως πραγματοποιησίμου. Εἶναι φυσικὸν τὰ βλέμματα ἡμῶν νὰ στρέφονται πρὸς καλύτερας καταστάσεις καὶ νὰ ἐπιζητῶμεν τὴν μεταβολὴν τῶν παρ' ἡμῖν πραγμάτων.

Ἐπομένως, δικαίως τὰ βλέμματα ἡμῶν στρέφονται πρὸς τὸν προγραμματισμὸν τῶν ἄλλων Δυτικῶν χωρῶν, ἐπιθυμοῦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὰ ἴδια ἀποτελέσματα, δηλαδὴ πλήρη ἀπασχόλησιν καὶ ἐξύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου.

Τὰ γνωστὰ ἱστορικὰ γεγονότα ἐξηγοῦν τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς χώρας μας. Θὰ ἦτο ἀδίκια, ἄλλωστε, εἰάν δὲν ἀνεγνωρίζομεν τὴν μέχρι τοῦδε προσπάθειαν καὶ τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα. Ἔχομεν ὅμως δικαίωμα νὰ ζητήσωμεν περισσότερα καὶ νὰ μὴ ἐπαναπαυθῶμεν εἰς τὴν ὑπάρχουσαν κατάστασιν, διότι σήμερον ἡ προσπάθεια εἰς ὅλας τὰς χώρας ἔχει γενικὸν χαρακτήρα. Ἐπομένως, δὲν ἀρκεῖ νὰ προσδεύωμεν, πρέπει καὶ ὁ ρυθμὸς νὰ εἶναι ἀνάλογος, μὲ ἐκείνον τῶν ἄλλων χωρῶν, διότι ἄλλως, ὅχι μόνον θὰ διατηρηθῇ ἡ ὑπάρχουσα σήμερον ἀπόστασις, ἀλλὰ θὰ διευρυνθῇ ἀκόμη περισσότερο.

Διὰ τοῦτο δικαιολογεῖται τὸ αἶτημα τῆς ἐφαρμογῆς ἐνὸς μελετημένου οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ. Καὶ εἰάν ἀκόμη λόγῳ τοῦ χαρακτήρος μας καὶ τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων δὲν καταστῇ δυνατόν νὰ προσλάβῃ χαρακτήρα ἔθνικόν καὶ ὑπερκομματικόν, ἢ κινητοποίησις, ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων δυνάμεων, διὰ τὴν σύνταξιν τῶν προγραμμάτων καὶ ἡ δημοσεύσεις αὐτῶν, ὥστε νὰ τίθενται ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς κοινῆς γνώμης, θὰ εἶναι μία βελτίωσις, τῆς σημερινῆς καταστάσεως, λίαν ἀξιόλογος.

Θὰ ἦτο μία σχετικὴ πρόοδος εἰς τὰ πράγματα τῆς οἰκονομίας μας, εἰάν λίαν προσεχῶς ὁ ὀμιλητῆς τῆς Σχολῆς ταύτης ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ, ἀντὶ νὰ περιορισθῇ ἀναγκαστικῶς εἰς τὰς σημερινὰς γενικότητάς ἐξήταξε καὶ συνέζητει μετὰ τῶν μαθητῶν ἐν λεπτομερείᾳ τὴν διάρθρωσιν ἐνὸς πενταετοῦς προγράμματος. Τοῦτο ὅμως προϋποθέτει τὴν ὑπαρξιν ἐνὸς τοιούτου δημοσιεύματος, εὐρίσκόμενου εἰς τὴν διάθεσιν ὅλων τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς καὶ ἔχοντος ὅλως διάφορον διάρθρωσιν ἀπὸ τὸ εὐρισκόμενον εἰς χεῖρας μας ὑπόμνημα τοῦ Μαρτίου τοῦ 1956, τὸ ὁποῖον μὲ μεγάλην δόσιν ἐπεικειᾶς δύναται νὰ ὀνομασθῇ οἰκονομικὸν πρόγραμμα.

Τὸ γενικὸν συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἐπιβάλλεται συστηματοποίησις τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ καὶ συγκέντρωσις μεγαλυτέρας προσοχῆς ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ. Τὰ διδάγματα τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς ἐπιστήμης ἀπέδειξαν πλήρως ὅτι δὲν ὑπάρχουν προβλήματα ἄλυτα καὶ ὅτι ἡ βελτίωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαῶν ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς ἐξελίξεως, χάρις εἰς τὸν οἰκονομικὸν προγραμματισμὸν, ἢ ἐπιτυχῆς ἐφαρμογῆ τοῦ ὁποῖου δὲν ἀπαιτεῖ παρὰ θέλησιν, ἐργασίαν, πειθαρχίαν καὶ ἠθικὴν τάξιν πραγμάτων.